

SENDİKAL ÖRGÜTLENME SORUNU

Örgütlenmede Yaşanan Sorunların Nedenleri

Sendikal yapıları ayakta tutma ve yeni kazanımlar sağlamada, örgütlenmenin gücü ve etkinliği büyük önem taşır. Sendikaların gücü örgütlenme kapasiteleri ve üyeleriyle arasındaki bağın sağlamlığıyla ölçülür. Üyeleriyle bağını iyi kuramamış sendikalar, sayısal büyüklükleri ne olursa olsun sınıf hareketine, sendikal mücadeleye ve demokratikleşme mücadelesine yeterince katkıda bulunamaz. Üyesinden gelen talepleri doğru tespit edemeyen, politikalarını üyelerinin doğrudan/dolaylı katkısı ve gücü ile oluşturmayan sendikalar zaman içinde toplumsal rollerini ve güçlerini yitirir.

Sermaye ile emek arasındaki çatışma ve çelişkilerin ilk işaretleri işyerlerinde görülür. Bağlı olunan işveren, ister özel sermaye ister devlet olsun, çalışma koşullarındaki olumsuzluklar ilk olarak işyerlerinde hissedilir. Ücretlerin düşüklüğü, uzun çalışma saatleri, cinsel ayrımcılık, izinler, sürgün ve baskılar gibi bir dizi sorun önce işyerlerinde ortaya çıkar. İnsanca çalışma ve yaşama düzenine kavuşma isteğinin yarattığı huzursuzluğun, sendikal örgütlenme ve mücadeleyle yükseltilmesinde işyeri örgütlenmelerinin rolü kesinlikle yadsınamaz. İşyeri ek-senli örgütlenme çalışmaları, sendikal örgütlenmelerin ilk, katalıcı ve geliştirilmesi gereken adımları olarak değerlendirilir.

İşyerleri, emekçilerin bir araya geldikleri, üyelerin örgütlenmeyi, sendikayı hissettikleri ilk yerlerdir. Sorunların açığa çıkarıl-

ması, çözümlerin geliştirilmesi ve hayat bulmasında atılacak ilk adımlar işyerlerinden başlar. Sendikalar kolektif sorumluluk taşıyanların oluşturduğu bir sınıf örgütüdür. Sermaye ve onun bir parçası olan devletten bağımsız, birlik ve dayanışma temelinde örgütlenmiş sendikal yapılar için, üyelerin görüş ve önerilerinin alınması hayati önem taşır.

Üyesi ile doğrudan ilişki kuramayan bir sendikanın, süreç içinde sendikal politikalardan, üyelerinden kopması, onlardan uzaklaşması kaçınılmazdır. Sendikal faaliyetin içselleştirilmesi, sendikanın üyelerden oluşan canlı birer organizma olarak kavranılması, işyeri örgütlenmesinin gücünü ve mücadelenin etkinliğini artırır.

Günümüzde, işyerlerine ve emekçilere dayanmayan, gücünü ve yetkisini üyelerinden almayan, örgütlenmesinde işyerlerini önemsemeyen, sadece basit müdahalelerle sorunları çözmeye çalışan sendikal yapılar iflas etmiştir. Örgütsel gücünü işyerlerinden alan, günlük işyeri çalışmasını önemseyen, somut sorunlar üzerinden farklı statülerdeki emekçileri bir araya getiren, böylece ortak bir mücadele hattı oluşturabilen sendikalar sendikal mücadeleyi ve sınıf mücadelesini ilerletebilir.

Sendikal örgütlenmede yaşanan sorunları belli başlıklar altında toplamak mümkündür. Burada ele alınan sorunlar genel sorunlar olup, ülkeler, bölgeler, iller hatta işyerleri özelinde farklı sorunların olabileceği dikkatlerden kaçmamalıdır. Kuşkusuz sendikaların dışından ve sendikalardan kaynaklanan sorunlar, ele alınan konu itibarıyla birbirinden bağımsız değildir. Ancak

mevcut sorunların bu başlıklar altında geniş anlamıyla ele alınması, örgütlenme sorununa ilişkin olarak geliştireceğimiz politikalar açısından son derece önemlidir.

Sendikaların Dışından Kaynaklanan Sorunlar

Sendikal örgütlenme sorunlarının önemli bir bölümü sendikaların dışından kaynaklanan nedenlerle ortaya çıkar. Dünyada ve Türkiye’de yaşanan büyük dönüşümler, ekonomik-siyasi krizler vb olaylar sendikal örgütlülük üzerinde de etkili olmaktadır. Bugün için yaşanan sorunların temelinde, esas olarak, sendikal örgütlenmeyi olumsuz etkileyen ve sendikalardan kaynaklanmayan nedenler vardır. Bu nedenlerin sendikal, hatta siyasal alanda yaşanan diğer sorunların oluşmasında ve büyümesinde son derece etkili olduğu söylenebilir. Sendikaların dışından kaynaklanan sorunları genel başlıklarıyla sıralamak gerekirse;

- Neoliberal ideolojinin de etkisiyle, büyük ve güçlü bir sendikal örgütlülük yerine, işçi ve emekçilerin mücadelesini işyerlerine hapseden, *Yönetişim, Toplam Kalite Yönetimi, Kalite Çemberleri* vb modeller geliştirilerek örgütlenme bilinci zayıflatılmaktadır. Bireyciliği ve rekabeti yaygınlaştırmaya çalışan neoliberal propaganda ile insanların kafası karıştırılmakta, çalışanların sendikalara olan inancı olumsuz yönde etkilenecek sendikalardan uzak durmaları sağlanmaktadır.
- Sendika üyelerine, sendikalaşmaya yönelik idari ve siyasi baskılar en üst düzeye çıkmıştır. Özellikle küçük yerleşim

birimlerinde sendikal çalışmalar fiilen engellenmekte, sendika üyeleri baskı, sürgün ve soruşturma kısılcasına alınmaktadır.

- İşçi ve emekçiler arasındaki birliği zorlayıcı unsurlar, geleneksel önyargılar hemen her dönem öne çıkarılmakta, emekçilerin bir araya gelmesi ve örgütlenmesi engellenmektedir.
- Sendika üyesi olmayan emekçilerin, örgütlenmeye ve sendikalara olan inancı, süreç içinde zayıflamıştır;
- Sendikalar arasındaki rekabet aynı zamanda işyerlerinde sendikasızlaştırmayı kolaylaştırmaktadır. Örgütlü olunan işyerlerinde sendika üye kayıpları artmaktadır. Eęer gerekli tedbirler alınmaz ise, önümüzdeki dönemde sendikal örgütlülük oranının ciddi biçimde düşmesi muhtemel bir gelişme olacaktır;
- Devletin, özellikle işkolumuz açısından, aynı zamanda işveren konumunda olması, işyerlerinde yaşanan sorunların boyutunu olumsuz anlamda etkilemektedir. Özellikle son yıllarda yaşanan tehditler (yasal düzenlemeler, devletin örgütlenme biçiminde değişikliğe gitmek istemesi) doğrudan sendikaların varlığına yönelik bir tehdit olmaya başlamıştır.

Sendikalardan Kaynaklanan Sorunlar

Sendikal örgütlenmeye ilişkin sorunlarının bir bölümü de doğrudan sendikalardan kaynaklanan nedenlerle ortaya çıkar. Kuşkusuz sendikalar dışından ve sendikalardan kaynaklanan

sorunlar çoğu noktada iç içe geçmiş durumdadır. Ancak sendikal örgütlenme açısından böylesi bir ayrımın yapılması zorunludur. Örgütlenme çalışmalarında hedeflenen başarının neden sağlanamadığına ilişkin sorunları eleştirel olarak ele almak, ya da bir özeleştirici olarak kabul etmek, sendikal örgütlenmede benimsenecek strateji ve politikaların doğru belirlenmesi açısından önemlidir. Burada ele alınacak olan sorunlar ve yetersizlikler genel duruma ilişkindir ve pek çok sendikanın şu ya da bu şekilde yaşadığı sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Yaşanan sorunları, genelden özele doğru şu başlıklar altında sıralayabiliriz;

- 12 Eylül öncesinde yaygın olan mücadelelere dayalı örgütlenme geleneğinden uzaklaşmıştır;
- Sendikalar açısından sıfır noktası olarak ifade edilen sendikal bilinç düzeyi yeterince oluşturulamamış; *aktif sendikacı-pasif kitle* yaklaşımı, üyelere yöneticilere kadar zihinlere egemen olmuştur. Bu durum, özellikle üyeler ile yönetimler arasındaki iletişim kopukluğunun bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.
- Sendikal mücadeleyi daha ileriye taşıyacak yeni kadrolar oluşturulamamış, sendikal mücadele içinde yetişen kadrolar, ya yorgunluk sonucu mücadele sürecinin dışına düşmüş ya da emekli olmuştur. Bu durum sendikalarda kadro erozyonu yaşanmasına neden olmakta, kadroların yenilenmesinde çeşitli sıkıntılar yaşanmaktadır;

- Sendikalar, yeni üye yapabilmek bir yana, mevcut örgütlü üyeleri tutmakta dahi güçlük çekmektedir;
- En temel görevlerini dahi yerine getiremeyen, hak kazanımı noktasında yetersiz kalan sendikalara karşı, emekçiler arasında güven sorunu oluşmaya başlamıştır;
- Esnek çalışma uygulamalarının (TKY, Kalite Çemberleri, Kalite Geliştirme Ekipleri vb) hayata geçirilmesine hazırlıksız yakalanılmıştır. Müdahale etme noktasında hala ciddi sıkıntılar bulunmaktadır;
- İşyeri sendika temsilcilerinin yetiştirilmesine gereken önem yeterince verilmemiştir. Sendikalar açısından son derece önemli olan eğitim çalışmaları sadece merkezi programlar çerçevesinde düzenlenmiş, bu alanda kapsamlı bir adım atılamamıştır;
- Sendikal hareketin temeli olan özgüven ve özveri, sendikal alanda yaşanan sıkıntılar nedeniyle yetersiz kalmıştır;
- Sendikalar tarafından, örgütlü olunan alanın temel özellikleri, çalışan sayısı, alanda yaşanan sorunlar yanında, sendika üyeleri ve üye olmayanları tanımayı sağlayan araştırmalar yapılmamış, sendikal örgütlenme kendiliğindenci bir yaklaşımla sürdürülmüştür;
- Pek çok yönetici ve üye, henüz sendika üyesi olmamış yüz binlerce insan olmasına karşın, sendikalarında üye sayısının sınırlarına ulaşıldığını düşünmekte, daha fazla insanın örgütlenemeyeceğini savunmaktadır;

- İşyerlerinde yaşanan sorunları önleme yönünde, sendikal açıdan kararlı çabalar ortaya konamamaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında sendikal örgütlülüğün yeterince yaygınlaşmaması kadar, kadroların da eksikleri bulunmaktadır;
- Demokratik karar alma mekanizmalarının yeterince işletilememesi sonucu, kararlara katılımı tabanın söz ve karar sahibi olması yeteri kadar sağlanamamıştır;
- Örgütlenme faaliyetleri işyerinde çalışanların tamamına yönelik olarak yapılmamış, geleneksel önyargılar kırılamamıştır;
- İnsanların sendikalarda örgütlenmesinin kökeninde öncelikle daha iyi çalışma ve yaşama koşullarına sahip olmak yer alır. Dolayısıyla sendikalar için somut kazanım elde etmek, üyelerinin çalışma ve yaşama koşullarında iyileştirme sağlamak son derece önemlidir. Bu noktada, özellikle en temel işlevlerini gerçekleştirme sorunuyla karşı karşıya olan sendikalar ve sendika üyeleri arasındaki birlik ve dayanışma yetersiz kalmıştır;
- Sendikalar arasındaki rekabet, örgütlenme çalışmalarını olumsuz etkilemektedir. İşyerlerinde çalışanlar, çoğunlukla sendikalar arası rekabet olduğu için sendikal örgütlenme çalışması yapıldığını düşünmekte ve bu nedenle örgütlenmeye soğuk bakmaktadır;
- Sendikalar örgütsüz kesimlere yönelik politika geliştiremediğinden, bu kesim için yeterince çekim merkezi olmamaktadır. Özellikle sendika üyesi olmayanlara ulaşma

noktasında düzenli ve sürekli bir faaliyet örgütlenememektedir;

- Yeni örgütlenecek işyerleri için yeterince planlama yapılmamakta, bilgi toplama ve toplanan bilgilerden yararlanma noktasında uzmanlık hizmetlerinden yeterince yararlanılmamaktadır;
- Sendikalar ve işyeri temsilcileri resmi/yasal prosedür içinde boğulmaktadır. Sendikanın işyerinde kurumsallaşması açısından resmi prosedürü bilmek elbette önemlidir. Ancak sendikanın işyerindeki temsilcisi olan işyeri temsilcilerinin zamanının büyük bölümü resmi işlerle geçmektedir;
- Örgütlenme faaliyetleri yerellerle merkez arasında, eşgüdüm içinde yürütülememektedir. Gerek işyerleri ile şubeler arasında ve gerekse şubeler ile genel merkezler arasında planlı, programlı bir bilgi akışının yaşandığını söylemek güçtür;
- Sendikal demokrasiye ilişkin yeni açılımlar getirilememiş, sendikal demokrasi konusu sadece genel kurulların olağan gündeminde tartışılmıştır. Sendikal demokrasinin en önemli özelliği, tüm üyelerin, kararların hazırlanmasına, alınmasına ve uygulanmasına etkin bir biçimde katılmalarını sağlamaktır. Sendikal demokrasinin hayata geçirilmesi, sendika tüzüğü çerçevesinde ve belli bir disiplin içinde olur. Alt organların üst organlara uyması ilkesi, disiplin ve bütünlük açısından önemlidir. Böylece, kararların alınıp uygulanmasında, üyelere yöneticilere, yöneticilerden üyelere sürekli bir gidiş-geliş sağlanabilir. Ancak mevcut sendikalarda böylesi bir işleyişe rastlamak güçtür.